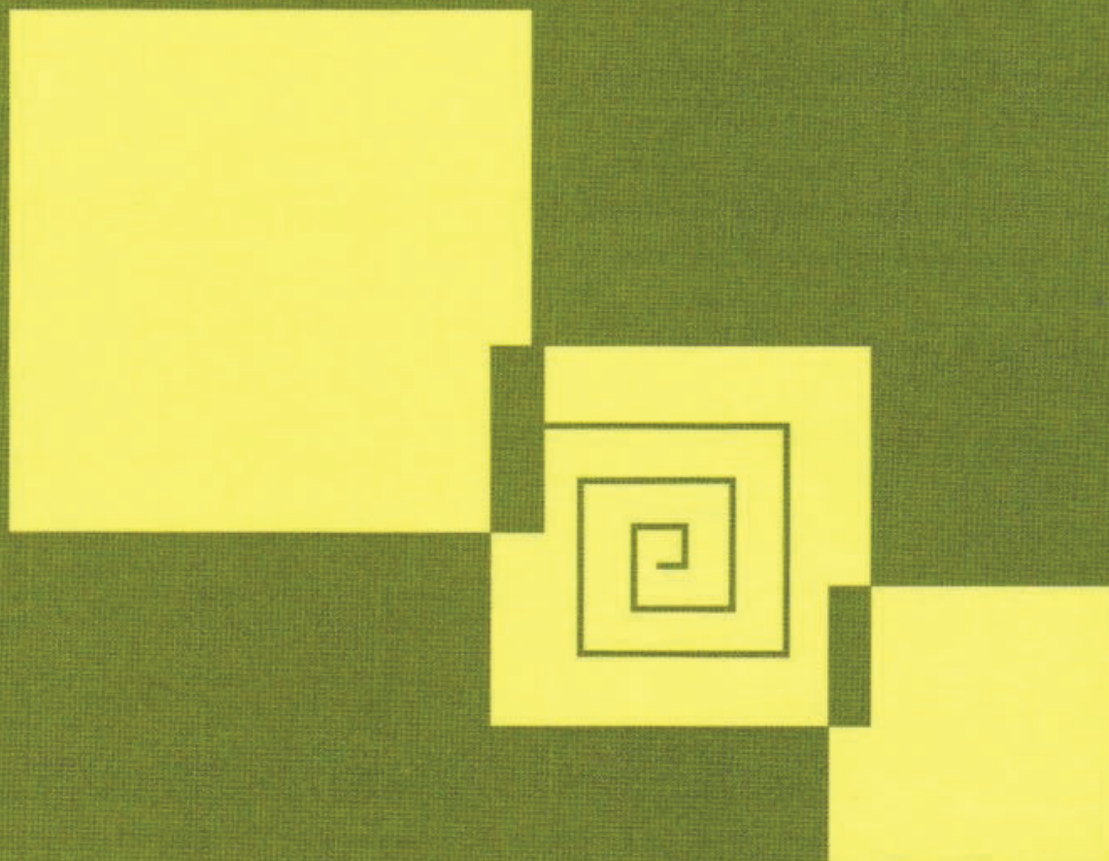

Nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés a XXI. században

Szerkesztette: Karmacsi Zoltán és Márku Anita

2009

NYELV, IDENTITÁS ÉS
ANYANYELVI NEVELÉS
a XXI. században

II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA
HODINKA ANTAL INTÉZET

NYELV, IDENTITÁS ÉS ANYANYELVI NEVELÉS a XXI. században

*Nemzetközi tudományos konferencia
előadásainak gyűjteménye*

**Szerkesztette:
Karmacsi Zoltán és Márku Anita**

ББК 811.511.141

M-74

УДК 81.2 Уго

A kötet a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Hodinka Antal Intézetének szervezésében 2009. március 26–27. között megrendezett nemzetközi tudományos konferencia előadásainak anyagait tartalmazza. A tanulmányok a nyelv, identitás és anyanyelvi nevelés különböző aspektusainak, társadalmi megnyilvánulásainak, összefüggéseinek témaköréit járják körül a különböző nyelvészeti tudományágak (pl.: névtan, pszicholingvisztika, szociolingvisztika stb.) megközelítésében.

Lektorálta:

Kótyuk István, a filológiai tudományok kandidátusa
(II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola)
Pintér Tibor, PhD
(MTA Nyelvtudományi Intézet)

Szerkesztette: Karmacsi Zoltán és Márku Anita

Tördelés: Karmacsi Zoltán, Márku Anita

Borítóterv: Márku Anita, Molnár D. István

A KÖTET MEGJELENÉSÉT A

TÁMOGATTA

ISBN 978-966-7966-81-2

© A szerzők, 2009

© A szerkesztők, 2009

Készült:

PoliPrint Kft.

Ungvár, Turgenyev u.2

Felelős vezető: Kovács Dezső

Tartalom

Balla Andrea: Név és identitás, Keresztnevek vizsgálata a kárpátaljai Nagydobrony községben.....	9
Bátyi Szilvia: Kétnyelvű kárpátaljai magyar általános iskolások mentális lexikonjának vizsgálata	14
Beregszászi Anikó: Anyanyelv-oktatás hozzáadó (additív) szemléletben: a magyar nyelv tanterv kínálta lehetőségek	20
Csernicskó István: Nyelv, oktatás és azonosságtudat összefüggései Ukrajnában.....	26
Fábián Márta: Nyelvtanuláshoz fűződő attitűdök a beregszászi magyar gimnazisták körében.....	34
Ferenc Viktória: Az ukrajnai magyar felsőoktatás nyelvpolitikai gyakorlata.....	40
Hires-László Kornélia: A nemzeti és lokális identitás tényezői a kárpátaljai magyarok körében.....	47
Husztli Ilona: Beregszászi magyar tannyelvű iskolába járó ötödikesek identitástudata és a nyelvtanulás közötti összefüggések	54
Karmacs Zoltán: Nyelvhasználati jellegzetességek kárpátaljai kétnyelvű gyermekek beszédében	64
Kovács András: Az ukrajnai névadás jogi háttéréről	71
P. Lakatos Ilona és T. Károlyi Margit: A mai magyar nyelvváltozatok megítélése több időmetszetben	74
Lakatos Katalin: „A nyelvjárás szép hagyomány”, Tanítványaink a nyelvjárásokról	82
Lechner Ilona: Idegennyelv-tanítás (német) módszertani kérdései kárpátaljai magyar iskolákban.....	89
Lengyel Zsolt: A <i>magyar</i> 1985-ben és 2006-ban, (Szóasszociációs vizsgálatok 10-14 évesek körében)	96
Mandel Kinga: Kárpáti romák identitásörzési stratégiái a Pilis völgyében.....	101
Márku Anita: A kárpátaljai magyarok kétnyelvű nyelvhasználata pszicholingvisztikai megközelítésben.....	107
Minya Károly: Nyelvi tolerancia az iskolai kommunikációban	113
Mizser Lajos: Történelem és családnév Kárpátalján	117
Molnár Anita: Tannyelv és nemzeti identitás kapcsolata egy 2006-os felmérés tükrében	122
Orosz Ildikó: Bolognai rendszer — balkáni módszer.....	129
P. Csige Katalin: A frazeologizmusok helye és szerepe az anyanyelvi nevelésben.....	141
Pusztay János: Anyanyelv és oktatás	145
Sebestyén Zsolt: Dercen keresztnévadása 1981-2000	149
Séra Magdolna: Képzelet és valóság találkozása a kárpátaljai magyar szülők tannyelv-választási döntéseiben.....	154
Szabó G. Ferenc: Nyelvi identitás a hazai gyermekirodalomban.....	158
Takács Zoltán: A délvidéki magyarság multietnikai — nyelvi környezete	162
Tóth Erzsébet Fanni és Morvai Tünde: Identitás és anyanyelvhasználat a szlovákiai magyar egyetemisták körében.....	169
Tóth Péter: Változásvizsgálatok a magyar nyelvjárások körében	176

Nyelvtanuláshoz fűződő attitűdök a beregszászi magyar gimnazisták körében

FÁBIÁN MÁRTA

Bevezetés

A kárpátaljai magyarság nyelvi környezetét az ezeréves Magyarországtól való elszakadása óta politikai döntések határozzák meg. A lakosság a saját fennmaradása érdekében újabb és újabb nyelveket kénytelen megtanulni. Azokon a nyelveken kívül, amelyeket szabad akaratunkból tanulunk meg és tanítunk gyermekeinknek, létfontosságú az adott államnyelv magas szintű ismerete. Így, az anyanyelven kívül a gyerekek legalább két, de esetenként három, általában különböző nyelvcsaládhoz tartozó nyelvet is tanulnak, melyek közül egyik sincs nyelvrokonai kapcsolatban az anyanyelvvel. Megkísértem megvizsgálni:

1. hogyan vélekednek a beregszászi magyar gimnazisták a nyelvtanulásról általában;
2. melyik iskolában oktatott nyelvet tanulják és használják szívesebben;
3. hogyan befolyásolhatják a nyelvtanulást és a motivációt az oktatási folyamatban használt módszerek.

1. A kutatás alanyai

A kutatásban a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium 53 első osztályos tanulója vett részt. A legutóbb elfogadott minisztériumi program szerint a tanulók két idegen nyelvet tanulnak: angolt heti három órában, mint első idegen nyelvet és németet második idegen nyelvként heti két órában. A szakértők véleménye szerint ez az időbeosztás nem elegendő a kommunikatív kompetencia kifejlesztésére egyik nyelvből sem, ehelyett az első idegen nyelv intenzív, legalább heti öt órában való tanítását javasolják (Medgyes, 2004). Az angolon és a németen kívül kötelező még az ukrán mint államnyelv heti öt órában melyből három a nyelv, kettő az irodalom tanítására van előirányozva és ami, mint már említésre került, megfelelő módszerek alkalmazása esetében eredményes nyelvtudáshoz vezethet. A tíz éves nyelvtanulók így valójában három nyelvet tanulnak párhuzamosan az anyanyelvükön kívül. Mivel a németet első éven, míg az angolt és az ukránt negyedik, illetve ötödik éve tanulják a gimnazisták, a kutatás első fázisában az utóbbi két nyelv összehasonlítása tűnik célszerűnek. A kutatásunkban részt vett tanulók mindegyike az angolt előzőleg három évig heti átlag 1,7 órában, míg az ukránt négy évig heti átlag három órában tanulta.

2. Kutatási eszközök

A kutatás kvalitatív módszerrel történt, típusa szerint rövidtávú akciókutatás. A minta a résztvevők alacsony számából kifolyólag nem tekinthető reprezentatívnak. A kutatás három részből tevődik össze.

Az első részben a tanulóknak egy 10, egymástól független szóból álló feladatban a felmutatott képek alapján le kellett írni a képen látható tárgyat, személyt, cselekvést stb. ábrázoló szót azon az idegen nyelven, amelyiken először eszükbe jut. A szavak a mindkét nyelven már tanult témakörök alapján kerültek kiválasztásra, kritériumként szolgált még a szavak hasznossága a mindennapi életben (pl. víz), gyermekközpontúsága, illetve, hogy főnév, melléknév és ige is szerepeljen köztük. Minden képet 10 másodpercig láthattak a tanulók. A teszt célja az volt, hogy felmérje, melyik nyelven tudják a tanulók gyorsabban aktivizálni a már meglévő tudásukat.

A második részben ugyanazt a 7 ismeretlen szót tanítottunk meg mindkét nyelven képek segítségével. Olyan szavakat válogattam, amelyek nem szerepelnek sem az angol, sem az ukrán tantervi programban. Ezután kidolgoztam a szavak bemutatásának és gyakorlásának a módját, amely minden tekintetben megegyezett mindkét

nyelven. Előbb a szavak hangzását, majd írott formáját tanítottam. A szavakat a „Természet” témakörből válogattam és rövid kerettörténetbe foglaltam, melynek célja a memorizálandó elemek kontextusba helyezése és egymással összefüggésbe hozása, egyfajta kognitív térkép kialakítása volt. A szavak kiválasztásánál figyelembe vettem, hogy mindkét nyelven azonos hosszúságúak legyenek, így 2-2 egy, két és három szótagú szóra és egy négy szótagúra esett a választás. A szavak az alábbiak voltak: wood (ліс), oak (дуб), island (острів), squirrel (білка), butterfly (метелик), waterfall (водоспад) és caterpillar (гусениця). A bemutatás direkt módszerrel történt. A begyakorlás három részből állt. Az első feladat a „Mi hiányzik?” című játék volt, melyben a tanulók képek segítségével memorizálták a szavakat, majd cselekedtető jellegű feladattal gyakorolták azokat. Ezt követően szókérték segítségével a szavak írott formája is be lett vezetve, melyeknek begyakorlása különböző hiányzó betűk pótlásával történt. Az óra végén a felmutatott képek alapján a tanulóknak le kellett írniuk a megfelelő szót. Ezzel azt akartam megtudni, mennyire hatékonyan működik a tanulók rövidtávú memóriája a vizsgált nyelveket illetően, illetve mennyiben befolyásolja a szókincs elsajátítását az oktatási folyamatban használt módszer és technikai fogások.

A harmadik rész egy kérdőívből állt, melyet magyar nyelven töltöttek ki a tanulók. Célja: megvizsgálni a tanulók nyelvtanuláshoz általában, illetve a vizsgált nyelvekhez való hozzáállását az iskolán kívüli nyelvhasználatát, motivációját és a családban használt nyelveket. A kérdőív 4 részből áll. Az első részben a következő adatokat rögzítettük: pontos életkor, nem, nemzetiség, a nyelvtanulás kezdete. Figyelembe véve a megkérdezettek életkorát, a második részben 13 „Igen”, „Nem” vagy „Nem tudom” választ igénylő kérdést tettünk fel. A harmadik rész négy feleletválasztós kérdést tartalmazott, több válaszból kellett a tanulóknak a rájuk illőket kiválasztaniuk. Az utolsó részben három nyílt kérdés segítségével szeretnénk volna megtudni, miért, milyen indíttatásból és milyen céllal tanulják a gyerekek a vizsgált nyelveket. Fontos szempont volt, hogy a megkérdezettek egyedül fogalmazzák meg a mondanivalójukat.

3. Eredmények

3.1. Családi háttér

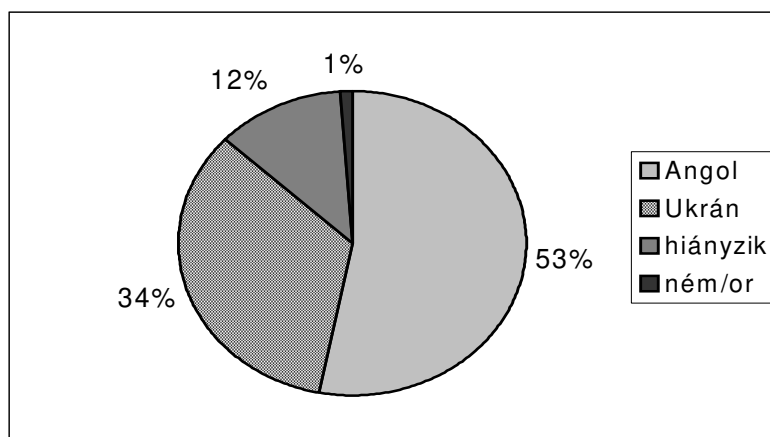
A kutatást megelőzően megvizsgáltam a tanulók családi háttérét a családok nemzetiségi összetétele és szociális helyzete szerint. A nemzetiségi összetételt tekintve a vizsgált családok zöme (76%) magyar. A kétnyelvű családok többsége magyar-ukrán (22%), elenyésző számban vannak a magyar-orosz vegyes házasságból született gyerekek (2%). A szociális helyzet vizsgálata során a két leggyakrabban előforduló szó a „munkanélküli” és a „háztartásbeli”. A legmagasabb azoknak a magyar családoknak a száma, amelyekben mindkét fél ezekbe a kategóriákba tartozik. Elenyésző az értelmiséginek tekinthető család, valamivel magasabb azok száma, ahol az egyik fél rendelkezik felsőfokú végzettséggel. Országos szinten a magyar nemzetiségű felsőfokú végzettséggel rendelkező lakosok aránya 4,8 %, míg területi szinten ez az arány 4,7%, szemben a 8,1%-os ukrán és 27,1%-os orosz anyanyelvű lakosság felsőfokú képzettségi szintjével szemben (Orosz, 2007).

3.2. 1. sz. szóteszt

Az első tesztet 49 tanuló írta meg, így összességében 490 szót kaptunk. 5 tanuló a teszt megírásának a napján hiányzott. A szavak többsége (53%) angol nyelven jutott a tanulók eszébe, 34% ukránul, 12% egyik nyelven sem tudta. Magyarázatra szorul a német és az orosz szavak jelenléte a teszt eredményeiben (1%), mivel ez a két nyelv nem tartozik az általunk vizsgáltak közé. Mindkét nyelven 3-3 szó jelenik meg: az „enni” ige megfelelője. Ezek a válaszok két dologra engednek következtetni. A német „essen” szó esetében arra, hogy a válaszadónak az egyik vizsgált nyelven sem jutott eszébe a kért szó, így azon a nyelven írta le, amelyiken tudta, esetleg nemrég tanulta.

Az orosz nyelv megjelenése estében más a helyzet. Ugyanazzal a szóval találkozunk „кушай”, „кушати”, „кушае” formákban. A felszólító mód arra enged következtetni, hogy valószínűleg otthoni környezetben hallja a gyerek, a helytelen ragozási forma pedig a két rokonnyelv (orosz és ukrán) egymásra hatásának köszönhető, mivel az orosz tövű szóhoz ukrán végződés járul. Láthatjuk, hogy jóval magasabb (19%-kal) az angolul leírt szavak száma, annak ellenére, hogy az ukrán nyelvet egy évvel korábban kezdték el a gyerekek tanulni magasabb óraszámban.

1. ábra. Az angol és ukrán szavak előfordulása az 1. sz. tesztben (N=49)

2. ábra. Helyesen és hibásan leírt, illetve hiányzó szavak száma a 2. sz. tesztben (N=53)

	Ukrán	Angol
Helyes válasz	189 (51%)	141 (38%)
Hibás válasz	17	110
Hiányzó válasz	165	120
Összesen	371	371

A 2. sz. szóteszt eredményei azt mutatják, hogy ukránul sikerült eredményesebben elsajátítani a tanult szavakat. Mindkét nyelven 371 szót lehetett helyesen leírni (összesen 742 szó). Míg ukránból 189 helyes válasz született, ami a szavak 51 százalékát teszi ki, angolból 141 szót írtak le helyesen a tanulók, ez összesen 38%. A hibásan leírt szavak száma ukránból mindössze 17, angolból ez a szám 110. Ukránból 165 esetben, angolból 120 esetben nem tudták a tanulók leírni a szavakat, így a hibás és hiányzó szavak száma ukránból összesen 182, míg angolból 230.

3.3. Kérdőívek

A kérdőívet önkitöltős módszerrel 53 tanuló töltötte ki.

A vizsgált nyelvek tanulásának kezdési időpontja különböző. Óvodáskorban a tanulók mindössze 7%-a kezdett angolt és 14%-a ukránt tanulni. A gyerekek legnagyobb része (80%) az ukrán nyelvet hatévesen kezdte tanulni, hétéves kortól mindössze 6%-uk tanulta a nyelvet, míg az angolt zömmel hétévesen (76%) kezdték tanulni, hatéves korban a gyerekek 17%-a találkozott először a nyelvvel.

A megkérdezett gimnazisták 83%-a saját bevallása szerint szívesen tanul idegen nyelveket, 91%-a több nyelvet szeretne beszélni. Arra a kérdésre, hogy tetszik-e a két vizsgált nyelv, az angollal kapcsolatban egy kivétellel minden tanuló (98%) igenlő választ adott, míg az ukránról csak a tanulók 63 %-a állította ugyanezt, 20 % határozott tagadó választ adott és 17 % bizonytalan. Az iskolán kívüli

nyelvhasználatról a tanulóknak mindössze 18,5%-a vallotta azt, hogy egyik vizsgált nyelvet sem használja. Arra a kérdésre, szeretnék-e, hogy több angol-, illetve ukrán-óra legyen-e az iskolában, az angol nyelvre vonatkozóan 93 % igenlő és csak 7% tagadó válasz született, míg az ukrán nyelvre vonatkozólag ezek a válaszok fele-fele arányban oszlanak meg. Majdnem kiegyenlítődik ez az arány az iskola utáni nyelvtanulásra vonatkozó kérdésekre kapott válaszoknál: angoltól a megkérdezettek 70%-a, míg ukránból 64%-a szeretné tovább fejleszteni nyelvtudását. A többiek nem tudják, akarnak-e a későbbiekben nyelveket tanulni.

1. táblázat. Nyelvtanulással kapcsolatos vélemények és szabadidős tevékenységek a vizsgált tanulók körében (N=53)

Fontosnak tartja a nyelvtudást	91%	
Több nyelvet szeretne beszélni	91%	
Szívesen tanul nyelveket	83%	
A nyelvtanulást érdekesnek nehéznek könnyűnek tartja	78% 52% 41%	
	Ukrán	Angol
1. A nyelvtanulás kezdeti ideje: 7 évesen 6 évesen ettől korábban (óvodáskor)	6% 80% 14%	76% 17% 7%
2. Tetszik-e a tanult nyelv igen nem bizonytalan	63% 20% 17%	98% 2% 0%
3. Szeretné, hogy több nyelvről legyen az iskolában igen nem	50% 50%	93% 7%
4. Szeretné továbbfejleszteni nyelvtudását az iskola befejezése után bizonytalan	64% 36%	70% 30%
5. Szabadidejében is érintkezik a vizsgált nyelvekkel: zeneszármokot hallgat mesefilmet néz angol nyelvű számítógépes játékokat játszik nyelvoktató kazettát hallgat Internet használat közben érintkezik a nyelvvel TV csatornát néz olvas ukrán anyanyelvű gyerekekkel játszik rokonokkal, szomszédokkal beszélget a mindennapi életben (utcán, üzletben) hallja a nyelvet	98% – – – – – 68% 83% 54% 74%	100% 93% 59% 46% 33% 11% 17% 68% – –

A kérdőív harmadik részéből azt látjuk, hogy a tanulók nagy része szabadidejében is érintkezik a vizsgált nyelvekkel. Az angollal kivétel nélkül, kisebb-nagyobb mértékben, mindenki kapcsolatban áll különböző területeken, az ukrán nyelvet a tanulók 89%-a gyakorolja szabadidejében. Az angol nyelvénél a legelterjedtebb a zeneszámok hallgatása (93%), amit az olvasás követ (68%). Népszerűek a mesefilmek (59%) és a számítógépes játékok (46%). Nyelvoktató kazettákat a megkérdezettek 33%-a hallgat szabadidejében, angol nyelvű TV-csatornát 17% néz. Internet használatához a tanulók 11%-ának van szüksége az angolra. Ukrán nyelven a tanulók 83%-a szokott olvasni, TV-csatornákat 68% néz. Mindössze 74% vallotta azt, hogy olyan környezetben él, ahol a mindennapi életben (pl. utcán, üzletben) hall ukrán nyelvű beszédet. Ukrán anyanyelvű gyerekekkel 54% szokott játszani vagy beszélgetni, rokonokkal és

szomszédokkal pedig 74%. A családok 22%-a vegyes, viszont ebből mindössze 11% az olyan család, ahol a szülők otthon ukránul beszélnek.

A nyelvtanulást általában a megkérdezettek 78%-a érdekesnek, 52%-a nehéznek, 41%-a könnyűnek találja és 92%-a tartja fontosnak.

2. táblázat. Az angol és az ukrán nyelv tanulásának fő motivációi (N=53)

Angol	Ukrán
1. érdekes	1. államnyelv
2. szeretem, tetszik	2. szükséges, fontos
3. szükséges, fontos	3. érdekes
4. külföldi (angliai, amerikai) utazás	4. szeretem
5. továbbtanulás, választott szakma	5. hasznát tudjam venni

4. Az eredmények értékelése és értelmezése.

4.1.Szótesztek: A bevezetésben feltett kérdéseinkre, melyben arra keressük a választ, hogy melyik idegen nyelvet tanulják és használják a magyar gimnazisták szívesebben és eredményesebben, egyértelműen azt a választ kaptuk, hogy az angolt. Az első szóteszt eredményeit alátámasztják a kérdőívben kapott válaszok is. Hasonló eredmény született egy másik felmérésben, melyre a beregszászi magyar tannyelvű iskolák harmadik osztályaiban került sor (Bárányné et al, 2007)

A 2 sz. teszt eredményei, miszerint ukránul sikerült több szót megjegyezniük a tanulóknak két dologra enged következtetni. A nyelvtanulás eredményességét nagyban befolyásolják a tanulás során alkalmazott módszerek és ezen belül a különböző technikai fogások. A vizuális anyag és a cselekvéssel egybekötött gyakorlás hatékony szótanulást eredményez. Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, viszont, azt a tényt, hogy a vegyes házasságból született illetve kétnyelvű ukrán-magyar környezetben élő tanulók esetében fennáll annak a lehetősége, hogy akár olvasmányaikban, akár a mindennapi nyelvhasználatban előzőleg már találkoztak az adott szavakkal. Nem kizárt a járulékos (incidental) szótanulás hatása. Így az angol nyelv oktatásában használt kommunikatív módszer eredményes lehet az ukrán nyelv oktatásában is, a nyelvi környezettel együtt akár jobb nyelvtudást is el lehetne érni, mint az idegen nyelvek terén.

4.2. Kérdőív: A tanulók hozzáállása a nyelvtanuláshoz pozitív, a két vizsgált nyelv közül az angolt részesítik előnyben. Ennek okai a nyelvtanítási módszerekre vezethetők vissza, mivel az ukrán nyelv oktatása még ma is nyelvtanközpontú. Míg a nyelvtanközpontú módszer antitézisének a direkt módszert tekintjük, a kommunikatív módszer antitézisét „még nem hozta meg az idő” (Bárdos, 2000, p.26). A tanulók közel többségének tetszik az angol nyelv, és szívesen tanulnának magasabb óraszámban, hogy használható nyelvtudást érjenek el, míg az ukrán nyelvvel kapcsolatban ugyanezzel a tanulóknak a fele ért egyet. Ez kapcsolatban lehet az Oktatásügyi Minisztérium által megemelt óraszámmal ukrán nyelvből, (heti 5: 3+2), míg az idegen nyelv oktatására szánt óraszám a tanintézményben a korábbi évek óraszámához viszonyítva négyről háromra csökkent. Az a tény, hogy a megkérdezett tanulók fele ilyen magas heti óraszám mellett szeretné, ha még több ukrán óra lenne beiktatva az órarendbe, azt bizonyítja, hogy az iskolások már ebben a korban is tisztába vannak az államnyelv ismeretének a fontosságával ugyanúgy, mint a világnyelvek ismeretének fontosságával, melyből szintén több órára tartanak igényt.

A válaszok alapján azt a következtetést tudjuk levonni, hogy míg az angol nyelvvel kapcsolatban belső (integratív) motiváció kerül előtérbe, az ukrán nyelvnél az eszközös (instrumental) motiváció dominál. Az ukrán nyelvnél kis mértékben, de megjelenik az asszimilatív motiváció is. Ennek kialakulásának feltétele, hogy a nyelvtanuló kora gyermekkorban hosszabb időt töltsön a célországban, ami esetünkben adott. Az angol nyelvet illetően jelentős szerepet kap a rekreációs

motiváció. Tehát míg az angolt önként, belső indíttatásból, kedvtelésből tanulják inkább a nyelvtanulók, az ukránt elsősorban kötelességből. Mindkét nyelvnél szerepet játszik a leendő nyelvtudás gyakorlati hasznosításának fontossága.

Összefoglalva, a megkérdezett tanulók általában pozitívan viszonyulnak a nyelv-tanuláshoz, több nyelvet szeretnének tudni, és nagy részük mindkét nyelvből tökéletesíteni szeretné az iskolában szerzett nyelvtudását a későbbiekben. A vizsgált nyelvek közül az angolt részesítik előnyben, az ukránt főleg az államnyelvi státusza miatt tartják fontosnak. A tanulók mindkét vizsgált nyelven képesek eredményesen tanulni.

Kutatási nehézségek

1. Mivel a kutatás három részből állt és a tesztek, illetve a kérdőívek különböző napokon kerültek kitöltésre, a résztvevők száma nem azonos.
2. Az eredeti elvárásokhoz képest viszonylag magas a kutatásban részt vevő egyes házasságból született tanulók száma, ami nagyban befolyásolja a tesztek ukrán részének az eredményeit.
3. A családi háttér megvizsgálása az iskolai dokumentáció és a kérdőívek alapján történt, interjúkészítésre nem adódott lehetőség.

Pedagógiai implikációk

1. Mivel a belső motiváció bizonyítottan jobb eredményekhez vezet, mint az eszközös (külső) motiváció, az ukrán nyelv oktatása folyamán érdemes lenne nagyobb hangsúlyt fektetni rá.
2. Az államnyelv oktatásában alkalmazott módszereket integrálni kellene a nyelvtanításban több mint 30 éve a világ szinte minden országában eredményesen alkalmazott kommunikatív módszerrel.

IRODALOM

- Bárányné-Komári Erzsébet, Huszti Ilona, Fábián Márta 2007 Angol- és ukrántanítás a beregszászi magyar iskolák harmadik osztályaiban. In: *Acta Beregsasiensis. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve. 2007/I*: 7-43. Poliprint Kft. Ungvár.
- Bárdos Jenő 2000. *Az idegen nyelvek tanításának elméleti alapjai és gyakorlata*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Orosz Ildikó 2007. A kárpátaljai magyarok és oktatási helyzetük sajátosságai egy felmérés tükrében 2007-ben. In: *Acta Beregsasiensis. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tudományos évkönyve. 2007/I*, Poliprint Kft. Ungvár.
- Medgyes Péter 2004 'World — Language': Foreign Language Policy in Hungary. In: Kurtán Zs., Zimányi Á. szerk.: *A nyelvek vonzásában. Köszöntő kötet Budai László 70. születésnapjára*. Eger-Veszprém. 227-241.

Attitude to second and foreign language learning among 10-11 year old Hungarian schoolchildren in Beregszász

The language environment of the Hungarians living in the area called Transcarpathia for nearly one hundred years has been determined by political decisions. Besides the languages minority people learn as a free choice they have to learn the state language as well that has changed several times during the last century. The present research deals with the attitude of 10-11 year-old Hungarian schoolchildren to language learning in general and to the two languages they learn: to Ukrainian as a state or second language and English as a foreign language. The research aims to find out the motivation factors influencing learners in studying the two languages examined as well as the different methods used in teaching the languages and their effect on language learning. Besides, an attempt was made to find out which language the learners are more willing to use.

Наукове видання

**МОВА, ІДЕНТИЧНІСТЬ
ТА ОСВІТА РІДНОЮ МОВОЮ
у ХХІ столітті
(угорською мовою)**

Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції.

Рецензенти:

Ковтюк І. Я., кандидат філологічних наук
(Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II)
Пінтер Тібор, PhD
(Інститут мовознавства Національної академії наук Угорщини)

За редакцією: *Кормочі Золтана* та *Марку Аніти*
Верстка: *Кормочі Золтан*, *Марку Аніта*
Обкладинка: *Марку Аніта*, *Молнар Д. Іштван*

Здано до складання 03.06.2009. Підписано до друку 09.07.2009.
Формат 70x100/16. Папір офс. Гарнітура Times New Roman.
Друк офс. Умовн. друк. арк. 14,835. Тираж 200. Замовлення 384.

СП „ПоліПрінт” м. Ужгород, вул. Тургенєва, 2.

**МОВА, ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ОСВІТА РІДНОЮ МОВОЮ у XXI
М-74 столітті.** Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції. / За редакцією: Кормочі Золтана та Марку Аніти. Ужгород: ПоліПрінт, 2009., 184 с. (угорською мовою).
ISBN 978-966-7966-81-2

У виданні розміщені матеріали міжнародної науково-практичної конференції, яка була проведена 26–27 березня 2009 р. Інститутом ім. А. Годінки Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II. У статтях аналізуються різні аспекти співвідношення мови, ідентичності та освіти рідною мовою, взаємозв'язки між ними з точки зору різних галузей мовознавчих наук.

**ББК 81.2Уго
УДК 811.511.141**

Nyelv, azonosságtudat és anyanyelvi nevelés szoros kapcsolata élesen vetődik fel a XXI. századi globalizálódó világban. A nagy világnyelvek szorításában egyre több kis(ebb) nemzeti nyelv kerül veszélybe, a nemzeti államnyelvek pedig gyakran a kisebbségi nyelveket veszélyeztetik. Az identitás és az anyanyelv szorosan összefüggő fogalmak. A beszélők anyanyelvükről, annak változatairól alkotott képét, valamint az azonosságtudat alakulását jelentősen befolyásolja az iskolai oktatás, az anyanyelvi nevelés, a választott tannyelv. Kötetünk tanulmányai azt vizsgálják, hogyan jelennek meg az anyanyelv változatai az iskolai nevelésben; miként alakítja, illetve formál(hat)ja az oktatás a tanulók nemzeti és kulturális identitását; mi módon befolyásolják a beszélők nyelvi azonosságtudatát és a szülők tannyelvválasztását az állami nyelvpolitika lépései. A szerzők arra keresnek választ, hogy miként nézhet szembe az iskolai nyelvi nevelés a XXI. századi kihívásokkal; mi módon alapozható meg az anyanyelvi tudásanyag az iskolában, amely biztos alapja lehet a nemzeti és kulturális identitásnak; hogyan kap szerepet a nyelv a nemzeti, a regionális és a lokális közösségi azonosságtudatban; milyen összefüggés van az anyanyelvi nevelés, illetve az államnyelv vagy az idegen nyelvek oktatása között.

Azt reméljük, kötetünk révén talán közelebb kerülhetünk ahhoz, hogy a Kárpát-medencében a nyelvi tolerancia, a más nyelvek és nyelvváltozatok tisztelete és megbecsülése legyen a jellemző.